

ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В СВІТЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Вивчення проблем регіональної структурної політики (РСП) є важливим напрямом наукових досліджень, оскільки з огляду на практичну реалізацію євроінтеграції нашої держави, поворотним пунктом якої стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, виникає гостра потреба у формуванні в країні системи інститутів регіонального розвитку, яка б відповідала європейським інституційним структурами, слугувала б організаційним каркасом інтеграції, як на національному, так і на регіональному рівні.

Проблематика РСП підпадає під дію Глави 27 «Транскордонне і регіональне співробітництво» Угоди, у статті 446 якої, зокрема, зазначено: «Сторони сприяють взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерства, з особливим наголосом на розвитку відсталих територій та на територіальному співробітництві, при цьому створюючи канали зв'язку та активізуючи обмін інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства» [1].

Беручи до уваги концептуальне розуміння політики як мистецтва визначення та узгодження цілей і способів їх досягнення, погодження групових та індивідуальних інтересів і прагнення до досягнення «балансу» між бажаним і можливим, можемо визначити РСП як систему макроекономічних цілей, що досягаються на мезоекономічному рівні, а також засобів і методів їх реалізації¹.

Отже, РСП – сукупність цілей та засобів з їх досягнення, визначених і застосовуваних регіональними та державними органами влади для подолання відтворювальних територіальних диспропорцій і формування умов стабільного господарського розвитку регіонів. Формування та реалізація РСП пов'язане з низкою проблем наукового та прикладного плану, проаналізуємо найбільш вагомі з них.

Проблема вибору цілей РСП та їх погодження на різних таксономічних рівнях управління. Глобальною метою (метаціллю) РСП є формування такої регіональної структури економіки, функціонування якої максимізувало б суспільний добробут як нації, так і регіональних і місцевих громад (принцип оптимізації), або хоча б дозволяло підтримувати добробут на прийнятному рівні (принцип мінімаксу).

Отже, РСП має глобальну (добробут) та генеральні (ефективність, справедливість, стабільність, свобода, безпека) цілі, або іншими словами

---

¹ Дане визначення запропоноване на основі загального визначення економічної політики, наведеного у праці «Ринкова економіка. Основні поняття і категорії» [2, с.164].

макроекономічні цілі чи орієнтири. Погодження різнонаправлених цілей і складає основну сутність РСП. Таке погодження є віддзеркаленням погодження інтересів між колективними господарськими суб'єктами держави: нацією та громадами, а також їхніми елітами (господарськими, політичними тощо).

Спрощена схема погодження цих інтересів наведена на рис. 1. Механізмом погодження інтересів виступає, насамперед, інститут контракту (договору).

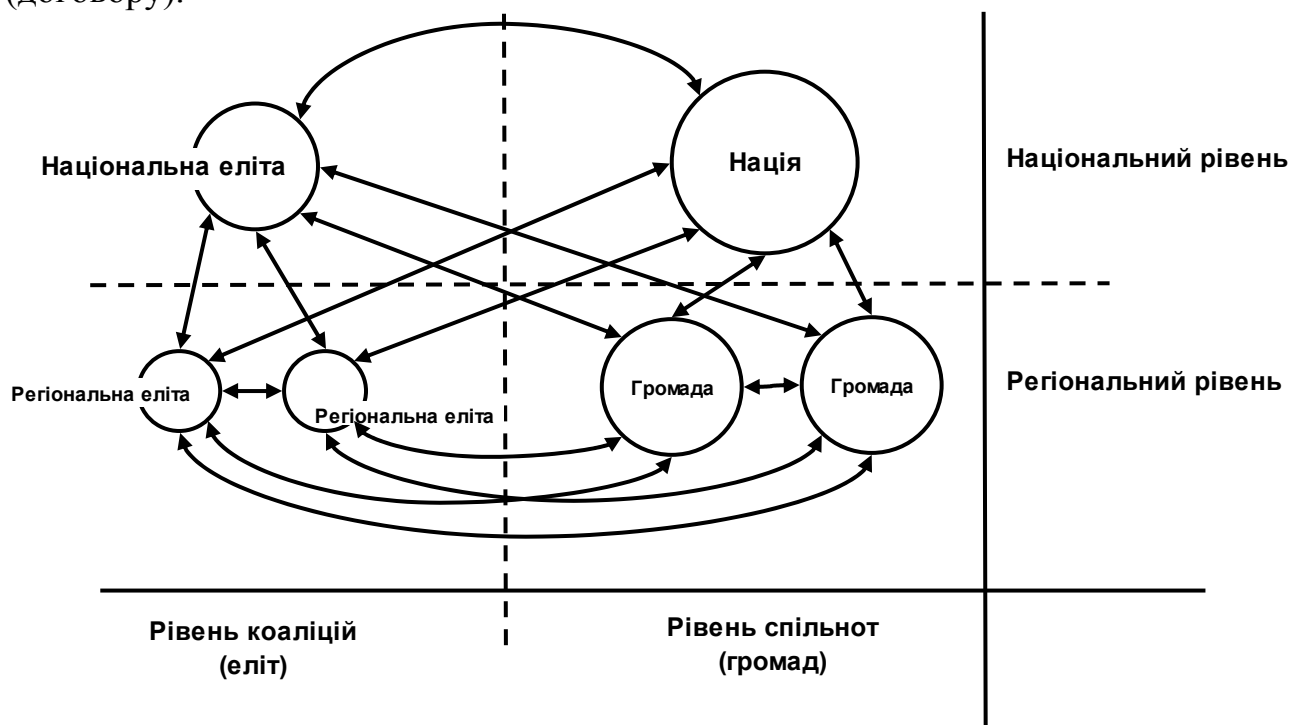

Рис. 1. Погодження інтересів еліт і громад на національному та регіональному рівнях

Складними інституційними проблемами з цього погляду є низька угодоспроможність українських еліт і громад, а також дифузія (дисперсія) дотримання норм і стандартів, звідки випливає погане дотримання (виконання) укладених угод та занижена здатність до стереотипних форм діяльності (наприклад конвеєрного та великомасштабного серійного виробництва, його низька якість). З правового погляду – це погане функціонування системи правозастосування, з соціального – занижений рівень соціального капіталу, що формується незадовільними темпами, через низький рівень довіри у суспільстві та громадах.

Проблема моніторингу та оцінки ефективності РСП. Оцінювання результативності такої політики проводиться на основі аналізу ринкових змінних – проміжних процесів і явищ між цілями та засобами їх реалізації [2, с.164]. При таких оцінках, безперечно, слід враховувати внутрішні (потреба – рішення) та зовнішні (рішення – ефект) лаги змін функціонування мезоекономічних систем внаслідок розробки та реалізації заходів РСП.

Для коригування ситуації, що склалася в регіонах України, потрібне задіяння механізмів, аналогічних до ринкових. Адже саме ринок є тим

винаходом людства, який є найкращим регулятором погодження інтересів, зокрема економічних. У контексті реалізації РСП такі механізми можна означити як адміністративно-ринкові механізми, а структурою, що їх погоджує, є «адміністративний ринок»². На ньому відбувається адміністративні торги між державними та регіональними акторами, чи то суб'єктами РСП. Основне завдання кожного актора – перерозподіл ресурсу на свою користь. В першу чергу йдеться про фінансові ресурси та бюджет. «Гравці» максимізують свою корисність, намагаючись збільшити власні повноваження та мінімізувати власну відповідальність. Також вони прагнуть пробути на «ігровому майданчику» якомога довше. Тобто йдеться про тривіальний розподіл прав і зобов'язань.

Проблема формування нормативно-правової бази РСП. При формуванні інституційно-правової бази РСП слід виходити із взірцевого для України європейського досвіду інституціалізації регіонів. У сучасній Європі, з формуванням та розширенням Європейського Союзу, практично сформувалася тристороння система взаємин між регіонами, державою та європейськими відомствами.

Таким чином, першочерговим завданням є адаптація і запровадження в Україні саме європейських правових моделей взаємин держави та регіонів. Наріжним каменем таких взаємин є децентралізація господарсько-управлінських функцій. З концептуально-наукової точки зору існує три головні моделі, три шляхи провадження децентралізації. У першій моделі децентралізації розподіл обов'язків між центральними та регіональними органами визначається ясними та однозначними правилами. Зміст другої моделі полягає в тому, що центр передає регіонам деякі конкретні функції, пов'язані з плануванням, регіональним розвитком та регіональною політикою, доктринальне ж забезпечення регіональної політики лишається прерогативою центральної влади. У третьому варіанті розподіл обов'язків та відповідальності між центральними та регіональними органами здійснюється лише в деяких випадках. Питання в тому, яку саме модель обрати для формування правової основи регіонального розвитку в Україні. Ми переконані, що найбільш придатною для наших умов буде друга названа модель. І саме на таку децентралізацію спрямована адміністративна реформа, яка буде реалізується в Україні.

Проблема наукового супроводу РСП. Слід наголосити на тому, що українська регіональна наука має критичну масу напрацювань, що акумулювали в собі інтелектуальний потенціал фахівців різних сфер знання – економістів, географів, соціологів, політологів та ін., а також найкращий досвід провадження регіональної політики за кордоном. Потужні центри регіональних досліджень сформувались в системі НАН України, провідних університетах та інститутах країни в переважній більшості крупних міст.

Підкреслимо, що однією з центральних нерозв'язаних проблем

---

² Поняття «адміністративний ринок» було введено в науковий обіг дослідниками В.А.Найшулем, С.Г.Кордонским. Товаром на цьому ринку є влада [5, с.6].

регіональних досліджень в Україні є проблема забезпечення їх достовірною статистичною інформацією. Вчені, і безперечно, управлінці відчують брак інформації про соціально-економічний розвиток регіонів держави, на основі якої можна було би проводити моніторинг і будувати перспективні моделі РСП.

Крім того, нажаль, слід констатувати, що теоретичні напрацювання і практичні рекомендації вчених в сфері регіонального розвитку недостатньо використовуються владою в центрі і на місцях. Проблематика формування та реалізації РСП не є в цьому відношенні виключенням. В цьому контексті слід зробити зусилля, щоб виправити такий стан справ, розв'язати проблему впровадження та реалізації наукових розробок. Інтелектуальна та управлінська еліти повинні вчитись одна від одної, вчитись спілкуватися між собою на рівні, який відповідає високому статусу європейської, не тільки за місцем розташування, але й за рівнем культури управління країною.

Підсумовуючи викладене, можемо констатувати, що РСП є вагомим знаряддям зміни структурних пропорцій регіонального розвитку як по горизонталі (у територіально-просторовому плані), так і по вертикалі (у розрізі секторів економіки та видів господарської діяльності). Розробка та впровадження заходів РСП потребує більшої уваги зі сторони державних органів усіх рівнів, а її науково-концептуальне забезпечення вимагає підключення до розробки провідних наукових установ системи НАН України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] / Режим доступу:
http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.
2. Базилевич В.Д. Ринкова економіка. Основні поняття і категорії / Базилевич В.Д., Базилевич К.С. – К. : Знання, 2006. – 264 с.
3. Кордонский С.Г. Рынки власти / С.Г.Кордонский. – М.: ОГИ, 2000. – 192 с.

Максим МАКСИМЧУК
к.е.н., с.н.с. відділу регіональної економічної політики